

KSAVER MEŠKO

HENRIK, GOBAVI VITEZ

Božičen misterij v štirih slikah

OSEBE:

Grajska gospa na Ostrem vrhu.
Henrik, njen sin. V prvi sliki 24 let.
Felicita, njena hči. 17 let.
Lisbet, sorodnica gospejina, Felicitina vzgojiteljica.
Oče Leopold, benediktinec, grajski duhovnik, verski vzgojitelj grajskih otrok.
Ljudovik, obubožan vitez, vzgojitelj Henrikov v viteštvu.
Blanka, najdenka, grajska rejenka.
Leonora, grajska hči z Visokega, Henrikova zaročenka. 20 let.
Vitez s Kamna, Felicitin mož.
Vitez z Vurmberga.
Stari kastelan.
Romar.

Čas križarskih vojn.

PRVA SLIKA.

Na sveti večer.

*Grajska soba. Na steni, pod staro sliko Matere božje gori velika svetilka, ki polmračno, mistično razsvetljuje sobo.
Pri mizi, v bližini velike peči, ki gori v nji ogenj, sede, že praznično pripravljene: grajska gospa, Felicita, teta Lisbet, oče Leopold.
Felicita in Lisbet skupno izdelujeta neko vezenino.*

Prvi prizor.

Gospa: Saj sem vedela, čutila sem že vsa leta:
doraste in odpade kakor zrel sad jeseni.
Oče Leopold: Usoda vse mladine. In vseh mater usoda, žlahtna gospa.
Gospa: Bridka usoda. Za matere vsaj.
Oče Leopold: Za nekatere res. Ki jim njih telesa sad, sin ali hčerka — zadnje je morda še žalostnejše — odpade na napačno stran: v blato, gnilobo in pogubo.
Da, to je bridkost bridkosti.
A naš Henrik ne pade na napačno plat.
Felicita (*sunkovito pogleda iznad vezenine, odločno odkima*):
Ne, to ni mogoče! Henrik!
Gospa: Ako Bog za trpečega materinega srca zdihe in prošnje ni povsem gluha, ne bo, upam.
Oče Leopold: Najmogočnejša pri Bogu je prošnja in molitev materina. Zaklenjena vrata odpre, železne duri prebije taka prošnja. Kako ne bi našla poti do srca našega Boga. Saj je vendar oče!
Lisbet: A večkrat brž trd oče.

- Oče Leopold:** Ne pregrešite se, teta Lisbet!
Tako sodi naša pamet, človeška, zato omejena, vsa omračena.
Sveča, slabotno in plaho brleča — kako naj ume luč in moč
neskončnega solnca!
- Lisbet:** Vi, oče Leopold, sodite vse pač iz svojih višin.
Ves nad zemljo ste, ves božji. In sodite vsako stvar iz teh
vidikov.
- Oče Leopold:** Mi ni žal. Tako hodim najvarneje:
po božjih stopinjah, v večnostnih resnic jasni luči.
- Lisbet:** Dobro, dobro. A vsi pač nismo svetniki.
- Gospa:** Težka je ta naša usoda, usoda mater:
trudimo se z otroki, trpimo z njimi in zanje —
nekega dne jih pa nenadoma več nimamo.
- Oče Leopold:** Trud materin rodi zmerom blagoslov.
- Gospa:** Kakšen blagoslov, oče Leopold?
Ali ta, da zdaj, ko bi mi bil v največje veselje in srečo,
odhaja?
- Oče Leopold:** Gre li na kako napačno pot?
Na božjo pot gre!
Reševat z drugimi križarji svete kraje iz nevernikov rok,
reševat grob Gospodov, med vsemi svetimi najsvetejši kraj
na svetu.
Bog ga kliče. — Kak klic in poklic bi mogel biti častnejši
in svetejši?
- Felicita (živahnó):** Oh, zakaj nisem fant! Šla bi takoj tudi jaz!
- Lisbet:** Vesela bodi, Felicita, da si dekle! Da si na varnem, tu za
močnimi zidovi.
- Felicita:** Ah, ta varnost, ta mir! Kakor v ječi sem v njem, kakor
v verigah.
Da bi vendar bila mož, vitez! Da bi šla v svet, v nevarnosti,
v boje! Saj je le v teh življenje, vredno, da ga človek živi.
A za nas, pravijo, to ni. Posedamo tu doma — večno stoječe,
mrtve vode!
Kakšno življenje je to?
- Oče Leopold:** Vsako življenje je lepo in veliko, ako svoj namen
izpolni.
Določeni svoj namen pa ima tudi najmanjše in najtišje
življenje.
Namen Henrikovega je pač, da sledi stopinjam Gospodovim,
da gre reševat posvečeno njegovo domovino.
- Gospa:** Hudò je za mater tudi to. Dasi tolaži misel:
Bog ga kliče, voljo božjo vrši.
- Oče Leopold:** In blagor mu, da temu klicu ni srca zaprl. Da si je
dal prišiti križ na plašč kakor tisoče drugih.
Kakor plazovi ob toplem dihu juga je zajelo vse viteštvo.
Plemenitejše vsaj.

- Gospa:** Volji božji se ne upiram. A mati sem.
- Oče Leopold:** Kakor toliko drugih mater.
A vsaka mati bi naj umevala: odpoved in trpljenje je matere delež.
- Gospa:** Bridek delež!
- Oče Leopold:** Bridek, morda. A bogato blagoslovljen, ako v ponižnosti iz roke Vsemogočnega sprejet.
- Gospa:** Volji božji klonimo glave vse. A vse drhtimo, trpimo, jokamo. V tujino se razliva naša kri.
- Oče Leopold:** Za Gospoda in Zveličarja našega bo prelita.
Ako bo prelita.
Kri njegova je pa bila prelita za nas. Draga cena!
- Gospa:** Neskončna cena. Blagoslovljena in hvaljena vekomaj. A vendar — kdo me reši boleče skrbi: »Ako pade?«
Ako se mi ne vrne?«
- Felicita:** Mama, saj ne bo! In saj ne gre Henrik edini. Gredo tudi drugi.
- Gospa:** Gredo in so že šli. A koliko se jih ni vrnilo! Ne samo sovražni meč, toliko bolezní, se sliši, mori v tistih krajih.
- Oče Leopold:** Žlahтна gospa, smrt mori in kosi tudi tukaj. Ni ga mesta na svetu, kamor bi pred njo zbežati mogli, kjer bi pred njo varni bili.
- Lisbet:** Vi, oče Leopold, se je seveda ne bojite.
Vsak dan o nji premišlujete. Tako ste se z njo že čisto spoprijateljili.
- Oče Leopold:** Boji se je sleherni:
zakaj slovo je svetu. In svet je lep — delo božje. Korak je v večnosti temne, neznane pokrajine.
Kdo se ga ne bi bal?
A to pomislite, prosim: kje bi bila smrt lepša, srečnejša kakor v domovini Gospodovi?
Na poti h grobu Gospodovemu; v krajih, ki jih je Gospod s svojimi nebeškimi pogledi božal, jih s svojimi koraki blagoslavljal in posvetil? Morda tik pred obzidjem svetega mesta Jeruzalema.
Zdi se mi, da ne bi umiral nikjer tako lahko in srečno kakor tam.
Pogled uprt na goro Kalvarijo, po smrti Gospodovi posvečeni kraj.
Kri Kristusova bi se zlivala tam čezme, prala in čistila me za vstop v večno mesto božje, v nebeški Jeruzalem.
- Gospa:** O oče Leopold, duhovnik ste, služabnik božji. V letih, dobrih del bogat. Sam na svetu, že ves od posvetnega odtrgan, z Bogom združen z vsemi mislimi, vsem življenjem.
A Henrik — tako mlad je še. Stopa šele v življenje.

- Oče Leopold:** O gospa mati, ni življenje največ! Mnogo je pa: lepo življenje.
In za lepim življenjem — lepa smrt.
Največ je pa: za lepo smrtjo — še lepše življenje.
- Gospa:** Vem, verjamem, oče Leopold.
A moj otrok je, del mojega življenja. Kar mi je umrl soprog, moje ljubezni središče.
Zato trpim. Zato se tako bojim.
- Oče Leopold:** Trepeta za otroka vsaka mati.
Modra mati pa tudi ve: povsod je moj otrok pod roko božjo.
In močnejša je ta roka ko roka materina. Nikjer nismo tako varni kakor pod to roko.
- Gospa:** Naj bi ga varoval božji Zveličar, to noč nam rojeni!
Sliši se počasno, slovesno zvonjenje.
- Oče Leopold (prisluhne):** V vasi že pozvanja.
Svetonočni zvonovi. K polnočnici vabijo.
- Gospa:** Me smo pripravljene. A Henrika in Ljudovika še ni.
- Felicita: (za spoznanje posmehljivo, nekoliko ljubosumno):**
Veš, da se od neveste ne more kar tako ločiti.
- Oče Leopold:** Pravico ima, da se poslovi. Mislim, da tudi dolžnost.
Tudi gospodična Leonora bo hudo trpela. Zadelo bo slovo tudi njo, ne samo nas, sodim.
Grajski čuvar dvakrat zateglo zatrobi.
- Gospa:** Prihajata. Zahvaljen Bog, da ga bomo imeli med nami vsaj še te trenutke do polnočnice.
Iz cerkve takoj odjezdijo. Tam se še prav posloviti ne bomo mogli.
- Oče Leopold:** Poslavljali se bomo vso sveto mašo. Molili odhajajočim za srečno pot, nam za moč, vdanost in potrpljenje.
- Felicita:** In za srečno, zmagoslavno vrnitev.
- Oče Leopold:** Tudi, dragi otrok.
- Gospa:** Pripravljeno je menda vse?
- Oče Leopold:** Upam. Naročili smo, naj bodo hlapci s konji ob koncu polnočnice pred cerkvijo.
Pripravljene in z vsem oskrbljene vsi, ki s Henrikom in Ljudovikom gredo.
Od zunaj se zaslišijo glasovi. Vesel smeh Henrikov.
- Oče Leopold:** Gospa, bodite močni! Da mu ne otežite zadnjih trenutkov v domači hiši.

Drugi prizor.

- Henrik (srečno, zvočno se smejoč; na pragu govori še njim, ki gredo z njim):** Resnično, nisem še doživel tako čudovite svete noči.
(Spoštljivo se pokloni materi in vsem v sobi): Mati, pozdravljam vas najspoštljiveje.

In prinašam vam božično darilo, da vam nisem takega še noben sveti večer.

Sámo božje Dete, nocoj rojeno, nam je poslalo ta dar.

Gospa: Kaj pa, Henrik?

Mora biti res posebna dragocenost, da si tako razigran, dasi ves snežen in moker.

Henrik: Oprosti, kar pozabil sem, malo se snega otresti. Dovolite, da se kar tukaj. (*Stopi malo iz sobe. Ko se vrne, vodi za roko drobno dekletce, trinajstletno, štirinajstletno, oblečeno v pisano tanko in slabo obleko. Deklica se boječe upira in jo Ljudovik od zadaj nalahko potiska.*)

In da vam kar pokažem to božično darilo: tukajle je.

Vsi začudeni gledajo neznanko.

Gospa: Joj, odkod pa imaš to?

Henrik (*vesel*): Saj pravim, mati: sámo božje Dete nam je poslalo tega otroka.

Lisbet (*bolj zase*): Se res zdi, da je iz štalice.

Deklica plašno in vprašaje ogleduje drugega za drugim. Ker se boji, se trdno oklene roke Henrikove in se boječe stiska k njemu.

Gospa: Čudim se. Povej vendar, Henrik.

Henrik: Vse povem. Je kratka storija.

Jezdiva z Ljudovikom z Visokega, od staršev Leonorinih. Molče, zamišljeno. Mi je bilo vendar bridko pri srcu, ko sem se poslovil od zaročenke in ne vem, jo li bom še kedaj videl in kedaj? Naletava sneg, da vidiva le nekaj korakov predse; in mračilo se je že. Kar se izmota iz snežink in mraka pred nama voziček s plahto pokrit, v kakršnih se vozijo vaganti in potujoči glumači. Suh konjiček počasi gazi sneg, le s težavo vleče voz. Voznika ali kakega živega človeka pa ni nikjer videti. Ustaviva z Ljudovikom konje, tudi kljuse pred vozom kakor na povelje obstoji. Pogledava pod že vso zasneženo streho. »Kaj če je voznik zaspal? Pa se ta njegov odpočitek prelije ob ti zimi v večni počitek?« sva ugibala z Ljudovikom. In kaj mislite, kaj sva na vozu našla?

Gospa: Ali to drobno bitje?

Henrik: Da. A še nekogar. Ležal je na slami v vozu mož srednjih let — mrtev.

Gospa: Njen oče?

Henrik: Blanka pravi tako.

Lisbet: Blanka ji je ime? Čista, bela. Lepo ime — a njena vnanjost ni tako čista in čedna.

Henrik: Jo bodo pa služkinje čedno umile in okopale.

Obleko naj kar jutri sežgo. Blanka pravi, da ji je mati pred dnevi umrla za kugo. Morda tudi oče.

Gospa in Lisbet se zdrzneta, se umakneta proti oknu.

Felicita obsedi; z zanimanjem ogleduje tujko.

- Gospa:** Pa si jo privedel sem, Henrik! Vedno isti nepremišljeni, vihravi prenačljivec!
- Henrik:** Ali mati! Pa bi jo naj pustil, siroto zapuščeno in samotno, v snegu na cesti?
Da bi tudi ona v mrazu in od pomanjkanja v večno spanje zaspala?
In to v sveti noči! Ko vendar veste, da so v sveti noči vsi tujci gostje Gospodovi.
Božje Dete, ki je med svoje prišlo, pa ga njegovi niso sprejeli, nam to noč tujce in goste pošilja.
Nikomur ne smemo nocoj strehe in gostoljubja odreči.
- Oče Leopold:** Hvalim te, Henrik. Vesel sem takega učenca.
- Henrik:** Kakor ste me učili, oče Leopold, po tem se ravnam. Zakaj kak pomen bi imeli vsi vaši nauki, ako jih ne bi z življenjem uresničeval?
- Oče Leopold:** Zahvaljen Bog zate, Henrik.
- Gospa:** In oče dekletov? Si ga morda tudi s seboj pripeljal?
- Henrik:** Tudi, mati.
Z vozom in njegovim konjičem in vsem beraškim njegovim bogastvom, z vsem smo prišli na grad.
Zato smo se malo zakesnili.
- Gospa:** In kje je?
- Henrik:** Voz smo zapeljali kar v kolarnico. Naj kljuse oskrbe, sem naročil hlapcem.
Mrliča smo prenesli v veliko družinsko sobo. Jutri ga boste na oder položili, potem lepo po krščansko pokopali.
- Gospa:** Henrik, Henrik! Mogel bi ga bil pustiti kje v vasi!
- Henrik:** Nikar ne bodite nevoljni, mati, lepo prosim.
Glejte, izročil ga je Bog meni, nikomur v vasi. Moj gost je, svetonočni gost, najsi mrtev.
- Gospa:** Vedno delaš po svoji glavi, Henrik.
- Henrik:** Mati, upam, da vsaj v tem po volji božji.
Po krščansko ga pokopljite, prosim.
Mislite si: »Morda tudi moj sin pade v tujini, v boju. Morda ga kje na poti smrt pokosi. Pa naj bo pogreb tega neznanca za pogreb mojega sina, neznanca na tujih tleh. Da bodo ljudje v daljnem svetu storili dobroto tudi mojemu sinu, njim nepoznanemu.«
- Gospa (žalostna):** Nocoj govoriš tako, o Henrik! O smrti in pogrebu! Na sveti večer, v uri tik pred slovesom!
- Henrik:** Kako ne bi, mati? Nič mi ni hudo ob teh besedah, ob misli na tujino in smrt.
Celo vesel sem. Vesel, ker nam je nebo ta večer tako milost skazalo. Da bo to blagoslov na najino pot z Ljudovikom, se mi zdi.

- Gospa:** Ko bi bilo tako! (*Zamišljeno*): Vse je tako čudno nocoj. Ta deklica, želiš, bi naj pri nas ostala?
- Henrik:** Da, mati, prosim vas. Vaša bodi! (*Deklici*): Glej, Blanka, moja mati bo zdaj mama tudi tebi.
- Blanka:** (*se ga venomer drži za plašč*): Pa je tako imenitna gospa. Moja mama je bila siromašna. In zmerom vsa bleda.
- Henrik** (*se dobrohotno smeji*): Verjamem. Jesti niste imeli, Blanka. A, glej, sveti večer je nocoj, spomin rojstva Sinu božjega, češčenega in slavljenega vekomaj. To božje Detece te je k nam poslalo. Na priprošnjo tvoje mame pač in tvojega očeta, ki sta zdaj oba pri Bogu.
- Blanka** *joka.*
- Ljudovik** (*ji gladi lase, jo tolaži, ji prigovarja*): Umiri se, otrok ti boječi.
- Henrik:** Nikar ne jokaj, Blanka ti mala! Glej, na toplem boš tukaj. In imela boš spet mamó. In sestrico. Tule, glej!
- Blanka** (*plašno in nezaupno gleda Felicito*): Pa je dobra?
- Henrik** (*se smeje*): Seveda dobra. S teboj bo še prav posebno. S teboj mora biti dober pač vsak, ker te je božje Dete k nam poslalo. In ker si uboga in zapuščena, prav kakor je bilo božje Dete.
- Blanka** (*se mu privija*): Gospod, ti si dober, tako dober. *Iz vaške cerkve se oglasi slovesno svetonočno zvonjenje.*
- Henrik** (*posluhne*): Pozvanja. Treba se bo pripraviti na polnočnico. Potem pa na pot! Ljudovik, bo li vse pripravljeno? Konji osedlani? Orožje narèd? Spremljevalci oblečeni, z vsem preskrbljeni?
- Ljudovik:** Pogledam. In dam še zadnja navodila. (*Odhaja.*)
- Henrik** (*za njim*): Vsi, ki gredo z nama, k polnočnici! Da prosimo vsi varstva in blagoslova božjega. Potrebovali ga bomo zelo.
- Gospa:** Torej se bliža ura slovesa! Kako sem se je že dolgo bala. Najhujša mojega življenja bo.
- Henrik:** Pogum, draga mati! Res, zdaj, ko je ura prišla, je tudi meni tesno pri srcu, dasi sem se je poprej veselil. A glejte, mati, Bog kliče. Kliče On, ki je bil to noč rojen; ki je zaradi nas zapustil Očeta in slavo nebeško in je prišel v zemeljsko revščino, v človeško trpljenje; On, ki smo mu toliko hvaležnosti dolžni; On, ki ga vsi iz srca ljubimo.
- Gospa:** Da, ljubimo ga. A vendar — tudi On je imel mater. Pa zahteva tako žrtev od — matere?
- Oče Leopold:** Tudi On se je poslovil in ločil od matere, ko je ura prišla in ga je poklical glas iz nebes. Bodite močni, gospa! Bogu darujete sina.

- Blanka:** (*plašno gleda gori k Henriku*): Gospod, ti odhajaš? Kdo mi bo pa potem tako dober, kakor si mi ti?
- Henrik:** Brez skrbi, Blanka!
Vsi te bodo radi imeli, vsi bodo z ljubeznijo zate skrbeli — kaj ne, mati?
- Gospa:** Zadnja tvoja želja, sin moj. Vestno jo bomo izpolnili.
- Ljudovik** (*prihaja*): Vse v redu, Henrik. Čakajo naju.
- Henrik:** (*preda Blanko Ljudoviku; ginjen, slovesno*): Prišla je ura. Mati moja! Kakor se je poslavljaj Gospod od Matere Marije, se poslavljaj zdaj jaz od vas: v ljubezni in hvaležnosti.
- Gospa:** Henrik, bil si mi, kar Gospod Materi Mariji: največ na svetu.
- Henrik:** Sreča moja je bila v tem, mati moja.
Ne bom vam pozabil vaše ljubezni do zadnjega diha, do pokoja v grobu.
Zahvaljena, mati moja, za vse toplo solnce, ki je sijalo iz vaše ljubeče duše v mojo.
Lepa je bila moja mladost ob vas, bogato blagoslovljena. Danes ji dajem morda slovo: začinja se resno življenje. Zaslužiti moram v bojih čast in pravico dobrega in zvestega viteza.
In vem, da je to mogoče samo s trudom in naporom, kakor se vse lepo in veliko zasluži le s trdim delom.
Tako sta me učila dobra učitelja: oče Leopold in stric in prijatelj Ljudovik.
- Gospa:** Zahvaljen Bog, dobra učitelja si imel.
- Henrik:** In kar je več: dobro mater!
Blagoslovljena, da ste me vzgojili poštenega moža.
Ako sem pa v mladostni nepremišljenosti zadal kdaj rano vašemu srcu:
odpusite, mati! (*Poklekne pred njo.*)
- Gospa:** Kaj naj odpustim, Henrik? Dober otrok si bil.
- Henrik:** Moja sreča, ako je bilo tako.
Tedaj zaslužim, upam, vaš blagoslov za neznane tujine, ki ne vem, se li kdaj vrnem iz njih.
Blagoslovite me, mati moja, z blagoslovom materinim, z blagoslovom najlepšim in najsvetejšim za blagoslovom božjim, kakor ste me blagoslovljali ob mnogih večerih, ko sem legal spat brezskrben deček.
- Gospa** (*globoko ginjena*): Naj te blagoslovi, sin moj, mogočnejša od mene, tudi mati, nas vseh mati, pomoč naša v najtežjih urah in dneh.
(*Sname s stene sliko Marijino, ga z njo pokriža in mu jo da poljubiti.*)
Ta naj te spremlja, kamor te jaz ne morem. Ta naj te blagoslovlja sleherno jutro in slednji večer, kakor te bom v mislih in molitvah od daleč, tu od doma, jaz.

Ta naj drži premogočno materino roko nad teboj v vseh nevarnostih,
ko te ne bom mogla varovati in braniti jaz.

Oče Leopold: Amen.

Henrik: Amen.

Gospa: In zdaj izročam kri od svoje krvi,
zadnjo vejo, ki lahko še zeleni in sad požene iz nje naš rod,
tebi, Ljudovik, stari prijatelj hiše naše in rodu našega.
Učil si ga meč in kopje sukati, vzgajal si ga v viteškem duhu.
Ta duh ga zdaj vabi in žene v tujino. Usoda mladine, usoda moža.

Bodi mu, blagi prijatelj, zvest in čuječ spremljevalec na vseh potih, bodi mu oče in svetovalec v sreči in nesreči.

Ljudovik (*položi roko na znamenje sv. križa na plašču*):

Bom, kakor mi Bog pomagaj in sveti križ Gospodov.

Henrik: Zahvaljena, mati. (*Ji poljubi roko. Gospa se jokaje skloni k njemu, ga poljubi na čelo.*) Zahvaljena tisočkrat! (*Vstane, poklekne pred očeta Leopolda*): In zdaj me blagoslovite še vi, duhovni oče, učitelj in voditelj moj od mladih dni, s svojim mašniškim blagoslovom.

Oče Leopold: Henrik, sin moj. Skoraj premaguje me ta ura, ura slovesa,

slovesna in častitljiva kakor ura smrti. Kaj naj ti rečem ob nji, da bi ne bile besede prazne, brez teže in cene?

Spominjam se dne, ko se je tvoj viteški oče za vedno od nas poslavljaj.

Pa je zahteval od mene prisego, da bom skrbel zate kakor za lastno kri. Da te bom učil in vodil, kakor bi bil moj sin.

Upam, da obljube, umirajočemu dane, nisem zanemarjal.

Henrik: Niste, oče Leopold. Zahvaljeni in blagoslovljeni!

Oče Leopold: Zahvaljen Bog!

Ako je tako, izpolnuj, kar sem te učil. Pa ne moreš biti nesrečen, tudi v najhujši stiski ne.

Vse, kar boš počel, vse, kar bo čezte prišlo,

ti bo naposled le v blagoslov.

Zakaj njim, ki Boga ljubijo, služi vse v dobro. Celu hudo.

Henrik: Dal Bog!

Oče Leopold: Voljno pero bodi v roki božji. Naj piše Bog s teboj po svoji volji. Tako bo napisano vse dobro in najboljše.

Henrik: Da, naj piše Bog z menoj vedno po svoji volji!

Oče Leopold: In tako te blagoslavljam za tvojo dolgo in sveto pot, kolikor morem in bolj, ko morem.

Henrik: Amen.

Ljudovik: Tudi mene, oče Leopold, prosim. (*Poklekne.*)

Oče Leopold: Tudi vas, vrli vitez.

Naj hodi Gospod pred vama na vseh vajinih potih, kakor je hodil pred Izraelci.

In naj vaju varuje z močjo, kakor je varoval Izraelce in jih rešil iz roke Faraonove.

Oba: Amen. — Amen. — Zgodi se tako! (*Vstaneta.*)

Stari kastelan (*vstopi, slovesno*): Gospod, vse pripravljeno.

Henrik: Dobro. Gremo. Bog z nami!

Posloviti se moram še od tebe, sestra.

Felicita (*se ga oklene*): S teboj bi šla, Henrik, v svet, v nevarnosti, v boje. Zakaj sem dekle!

Henrik (*spet vesel*): Nikar ne žaluj zaradi tega, sestra.

Po drugi strugi teče tvoje življenje, draga moja, a je lahko lepo ali še lepše ko moje.

Felicita: Najlepše bi bilo v bojih in zmagah!

A ker jaz ne morem in ne smem, bori se junaško ti, Henrik. Le daj jih, sovražnike svete vere! A varuj se, da te ne pohabijo. Z eno roko ali brez enega očesa se nam nikar ne vrni!

Henrik (*se veselo smeje*): O ti ničemurnica mala! Glej, ako gremo v boj, pričakujemo pač tudi rane.

Felicita (*ognjevito*): Ne! Zmago!

Henrik: To še bolj, seveda.

Aj, junaček si, Felicita, sestra. Junaka moraš dobiti za moža. In če meni določi Bog smrt, najlepšo smrt v bojnem metezu pred zidovi svetega mesta, tebi pa dobrega moža, daj, vzgoji sinove junake, viteze brez strahu in madeža.

Felicita: Kaj govoriš o smrti, o Henrik! S slavo ovenčan se vrneš. Kako bom ponosna na takega brata!

Henrik: Kakor bo Bog odločil, sestra.

In zdaj se poslavljam še od vas, teta Lisbet. Spremljajte me v tujino s prijaznimi mislimi in s pogosto molitvijo.

Lisbet (*joka*): To pač bom.

Vem pa tudi, da se ne bova več videla.

Henrik (*se smeje*): Nikar tako malodušno, teta Lisbet.

Ako ne tukaj, pa v nebesih.

Slovesno zvonjenje.

Zvoni. Treba bo iti.

Blanka: Gospod, gospod — odhajaš? S seboj me vzemi!

(*Se ga oklepa.*)

Henrik (*jo boža*): Joj, Blanka, saj si vsa prezebla. Zmrznila bi mi na poti. Tu na toplem ostani!

In Bog tudi s teboj, mala Blanka!

Gospa (*jo prime za roko, jo s silo loči od Henrika*): Blanka, stara služkinja Monika ostane nocoj s čuvarjem gradu doma. Pa te bo spravila spat, trudna si in vsa premražena. (*Blanka joka.*)

Prišel bo čas tudi zate, da boš šla z nami k polnočnici. Kadar boš večja, bolj zdrava, in boš imela toplo, prazniško obleko. Nocoj je treba, da si odpočiješ.

Henrik: In zdaj: zbogom vsem!

Ne zabite nas! Mislite pogostoma na nas! Zakaj sladka tolažba je človeku v tujini, če ve, da kdo z ljubeznijo nanj misli. *Vsi zvonovi zvone.*

Svetonočni zvonovi nas kličejo.

Vsi k polnočnici! Da se še enkrat priporočimo božjemu Detetu. In potem: v svet — na pot — v Jeruzalem!

DRUGA SLIKA.

Solnčen dan proti večeru. Ob koncu slike se že mrači. Soba kakor v prvi sliki.

Prvi prizor.

Gospa, precej osivela, in teta Lisbet sedita pri oknu. Gledata na polje pod gradom.

Gospa: Pridno delajo. Dnevi so lepi in dela polne roke.

Lisbet: Ustvarjen je kmet za delo. Dolgčas bi mu bilo brez dela.

Gospa: Mogoče. Vsak mora pač imeti nekaj, kar življenju utež in vrednost daje. Sicer bi bilo življenje dolga praznosta, breme in žalost.

Lisbet: Ti se preveč vdajaš razmišljevanju, Marija. Preveč v srce se pogrezaš. Ni dobro, zmerom le vase grebsti. Bolj navzven obrni oči, v življenje.

Gospa: Kako morem? Saj veš, kaj mi srce ranja, da nanovo krvavi dan na dan.

Lisbet: Saj pravim: bolj braniti bi se morala neprestanim otožnim mislim.

življenje s svojimi skrbmi zdravi najbolje.

Gospa: Skrbi že so. — A moje življenje? Saj je skoraj brez pomena, odkar sem kakor suho drevo.

Felicita je šla za svojega srca izvoljenim.

Henrik — izgubljen.

Lisbet: Kdo ve? Morda se še vrne. Nihče nam ni še prinesel sporočila in zagotovila o njegovi smrti.

Gospa: Tega ni, res.

Tri leta — pa ni Henrika, ne novice o njegovi usodi.

Oj, me bedne matere!

Koliko srečnejša je kaka kmetica tu doli v vasi. Dela in se trudi ves dan, pa je vesela in srečna, ko svoje zdrave otroke krog sebe vidi.

Lisbet (zdihtne): Joj, ne vem ti tolažbe, Marija.

Čutim vedno, kako slabotne so moje besede. Ne najdejo poti v tvojega srca globine, ne dajo pravega zdravila tvoje duše ranam.

- Da bi bil vsaj oče Leopold že zdrav! Ta zna modro tolažiti.
- Gospa:** Oče Leopold tolaži z usmiljeno in toplo besedo.
A se vendar večkrat vprašam: verjame li v resnici, da se Henrik še vrne? Ali govori tako le iz usmiljenja z mojo boljo? Dolžnost duhovnika je pač, da trpeče duše tolaži, onemoglim in omahujočim pogum daje, pod težo križa kloneče in padajoče dviga.
In oče Leopold to dolžnost vestno vrši.
Pa res tudi veruje skoraj neverjetno?
Veruje tako brez pridržka in dvomov kakor Blanka?
- Lisbet:** Da, ta je v svoji veri in svojem velikem zaupanju neomahljiva.
Dan na dan pričakuje čudež — da se Henrik vrne.
- Gospa:** Čudno, kako je to dekle, na cesti pobrano, hvaležno.
In kako z vsem srcem na Henriku visi.
Zato ne more verjeti, da se ne bi vrnil.
- Lisbet:** Morda govori njeno nedolžno srce še najzanesljiveje. Sodim pa, da je tudi oče Leopold prepričan. Je mož ves iz Boga. In ako stoji tako močno v Bogu zasidran, mu li Bog ne more te njegove velike vere čudežno poplačati?
- Gospa:** Globok studenec je vera.
A so boli, ki ob njih celo ta studenec usahne.
Grajski čuvar trikrat zateglo zatrobi.
- Lisbet:** Čuvar trobi. — Obisk? Kdo pač prihaja?
Se sklonita skozi okno, pozorno gledata v dolino. Molk nekaj trenutkov.
Saj je to Felicita in njen mož.
- Gospa:** In kdo še? Štiri vidim, a ne spoznam jih.
- Lisbet:** Če ni Leonora? — In vitez ob nji? — Ni li Vurmberški?
Ki se za njeno roko poganja.
- Gospa (trpko):** Naravno. Kjer je Leonora, ne bo Vurmberški daleč strani.
- Lisbet:** Ni jima zameriti. Leonora čaka že tri leta. A Henrika ne pričaka.
Naj li žaluje za njim vse življenje? Naj vse snubce odbije?
In ob tem odcveti?
In ko ne ve, se bo li Henrik še kdaj vrnil.
- Gospa:** Ah da! Ta negotovost. Tudi zame je to najhujše. Ko bi prišel kdo in mi naznanil: »Mrtev je!«
Zbolelo bi, vem, v globočino srca zarezalo. A vendar bi nosila laže ko to negotovost.
In vso materino ljubezen bi mu čez grob ohranila.
Kakor večna luč pred tabernakljem bi gorel v mojem srcu spomin nanj vse dni.
A zdaj?
Ne vem ničesar. Zato večen nemir. Vedno oprezovanje v skrivnostno temo, ki je prodreti ni mogoče. Vedno bolno ugibanje: »Živ? Mrtev? — Mrtev? Živ?«

- Lisbet:** Vse nas mori to.
- Gospa:** Verjamem. A najhuje mene. Mati sem!
- Lisbet:** Čuj, prihajajo. Zberi se! Ne kaži jim preočito svoje žalosti. Mladi ljudje je ne vidijo radi. In slabo jo umejo.
- Gospa:** Ne bom. Kaj naj srečni z mojo bolečino? Oni ljubijo. In vidijo, kar ljubijo. Zato so polni upov. — Jaz ljubim izgubljeno. Upam proti upanju.
- Stari kastelan** (*vstopi in se pokloni*): Gospa hčerka, gospod soprog, gospodična Leonora z Visokega in gospod vitez Vurmberški prosijo, če bi jih žlahtna gospa sprejeli.
- Gospa:** Rada. Naj pridejo.
- Stari kastelan** (*na stežaj odpre duri, se zunaj stoječim spoštljivo pokloni*): Prosim žlahtno gospodo.

Drugi prizor.

- Felicita** (*vesela in srečna*): Pozdravljena, mama. Tako silno dolgčas nam je že bilo po tebi. (*Ljubeče pogleda moža.*) Dolgčas celo ob Hermanu. In ker sta baš prišla Leonora in gospod vitez Vurmberški k nama, smo kar vsi prijezdili sem. Da pogledamo, kako se ti godi. Pozdravljena, teta Lisbet! (*Se pozdravljajo.*)
- Gospa:** Hvala vam, otroci. Kako se mi godi? Ako vidim krog sebe vas, mlade in srečne, se čutim še sama srečno. Kako sicer — kakor se pač more goditi zapuščeni vdovi.
- Felicita:** Ali mama, saj vendar nisi tako zapuščena. Saj imaš vendar teto Lisbet! In očeta Leopolda — a ta je baje bolan?
- Gospa:** Bolan. Že teden dni. — Sedite, prosim. — Čez noč ostanete pač pri nas?
- Felicita:** Pa ostanemo. Oj, mama, toliko bi ti imela povedati. Kako sem srečna in vse mogoče.
- Gospa:** Hvala! Lisbet, naroči, da pripravijo. (*Lisbet odhaja.*)
- Felicita** (*se ogleduje po sobi*): Malo mirneje je pač zdaj v gradu, odkar mene ni tukaj.
- Gospa:** Nemir otrok je materi življenje. To čuti prav šele, kadar tega nemira več ni. In je v hiši le preveč mirno.
- Felicita:** Ko bi se Henrik vrnil. Bilo bi takoj spet v gradu dovolj življenja. Pa nič glasu o njem?
- Gospa:** Nič. Sam Bog ve, je li še živ ali že mrtev.
- Leonora** (*globoko zdihne*): Ah, ko bi se moglo to dognati!
- Felicita:** Glej, mama, za Leonoro bi bilo to tako važno. Tri leta že čaka, sirota. Pa ne ve, dočaka li kaj ali nič.
- Felicitin mož:** In glejte, gospa mati, moj prijatelj, vitez z Vurmberga, se poganja za roko gospodične.

- Felicita:** Pa nikamor ne moreta. Kakor v začaranem krogu sta.
Leonora misli, da jo dana beseda še veže. Zvesta je Henriku.
- Vitez Vurmberški:** Zvesta morda čez grob. Je li to njena dolžnost?
- Gospa (ranjena):** Se ne ve. Srce mi pravi, da Henrik še živi.
- Felicitin mož:** A srca glas ni vedno trden dokaz. In mati upa zmerom.
- Gospa:** Gospodična je vendar svobodna. Voli lahko po mili volji.
- Vitez Vurmberški:** Prav zato smo prišli, žlahtna gospa. Da vaše mnenje slišimo, da bi vaše privoljenje dobili.
Zakaj ne bi radi delali proti vaši volji, žlahtna gospa, ne vas žalili.
- Gospa:** Gospodična Leonora ve, da ji jaz ne delam nikakih zaprek; tudi delati ne morem.
V njeni roki je njeno življenje, ne v moji; v njeni volji njena usoda. Odloča naj njeno srce.
- Leonora:** Gospa, tri dolga leta sem čakala, verovala, upala. A dan na dan je upanje bolj plahnelo. Zdaj ga nič več ni v srcu.
- Gospa (žalostna):** Ne zamerim vam, gospodična Leonora.
Kdo more večno ljubiti? Mislim, da edino mati. In ta ljubi v otroku sebe.
- Leonora:** Težko mi postaja življenje, gospa. Napoti sem že v domačem gradu, zlasti svakinji, kar sta mi oče in mati preteklo leto drug za drugim umrla.
Gospod Friderik pa me ljubi. Mislim, da bi bila srečna z njim.
- Vitez Vurmberški:** Da, Leonora, vso srečo, kar je le morem, vam bom dal.
- Gospa:** Vajina pravica — pravica mladosti. Ne jaz, ne moj sin, najsi je še živ ali že mrtev, ne more biti vajini sreči na poti.
Žrtvovali ste dovolj, blaga Leonora. Hvala vam!
Stopi k nji, jo na čelo poljubi. — Grajski čuvar trikrat zateglo zatrobi.
- Lisbet (ostopi):** Nov obisk. Tuji jezdec se bližajo gradu.
- Gospa:** Kdo bi bil?
- Felicita:** Poglejmo! Odtod jih moramo videti, če prihajajo po cesti navzgor, dasi se že mrači. (*Stopijo k oknu.*) Dva jezdec. Eden v viteški opravi. A drugi — bo li to kak redovnik? V sivi halji, s kapuco na glavi.
- Gospa:** V kratkem bomo videli. Sliši se že peket kopit čez most.
Ako so vitezi, se bodo gotovo zglasili tu gori pri nas, ne bodo ostali le pri služinčadi spodaj.
- Felicitin mož:** Vitez ima znamenje križa, se mi je zdelo. Morda se vrača iz Sv. dežele. Se še vedno vračajo.
- Gospa (nemirna):** Ah, ko bi nam vedela kaj o našem Henriku povedati. Vsakokrat, kadar se oglase vračajoči se križarji, sem tako nemirna. Vsakokrat upam, da kako sporočilo prineso.
Do sedaj se mi upanje ni izpolnilo. A prej ali slej morda le kaj izvemo.

Stari kastelan (*vstopi, se pokloni*): Žlahtna gospa, dva tuja viteza. Eden se zdi hudo bolan. Je ves skrit v svoj plašč. Prosita, če bi jih žlahtna gospa sprejeli.

Gospa: Privedi jih!

Kastelan odhaja. Vsi zro molče, v nekakem nemirnem pričakovanju za njim. Čez nekaj trenutkov privede tujca, se pokloni in gre.

Tretji prizor.

Ljudovik (*osivel, a še pokonci mož, počasi vstopi; za njim vitez, oblečen čez viteško obleko v siv plašč, dolg in ohlapen, meniški halji sličen; kapuco čez glavo, da obličja ni videti. Oba se pri vratih globoko priklonita. Vitez v halji ostane pri durih, Ljudovik stopi za korak naprej*): Žlahtna gospa, spoštljiv vam najin pozdrav —

in vso srečo vam v imenu božjem.

Gospa (*se mu pokloni*): Isto vama, gospoda viteza. (*Pomolči, ga pozorno ogleduje*): A gospod, vaš glas se mi zdi znan. In vaša postava me nekogar spominja.

Ljudovik (*stopi nekoliko bliže proti gospe*): Gospa, pred tremi leti sem se prav v ti sobi poslavljaj. Na sveti večer.

Gospa in Lisbet (*hkrati*): Jezus, Marija — naš Ljudovik!

Ljudovik: Da, gospa. Spet doma. Po treh dolgih letih.

Gospa: A Henrik? — Henrik, moj sin?

Ljudovik (*slovesno*): Ob slovesu ste mi položili na vest in na dušo, naj ga skrbno čuvam.

Gospa (*vsa razburjena*): In saj si, Ljudovik?

Ljudovik: Sem, gospa. Kolikor le premore človeška roka in človeška moč.

So pa še višje moči.

Gospa: In Henrik se ni vrnil s teboj?

Ljudovik (*počasi, iztežka trga besede iz sebe*): Vrnil. — A vrnil — bolan.

Gospa: Bolan? — Bolan? — A da je le živ! — Kje je?

Ljudovik: Tu, gospa. (*Stopi k spremljevalcu ob durih, ga privede za roko na sredo sobe.*)

Gospa: Henrik — moj sin — dete moje ljubezni. (*Plane proti njemu.*)

Ljudovik (*se postavi med njo in sina*): Previdnost, gospa! Gospod Henrik je — gobav.

Gospa (*se opoteče nazaj, kakor bi jo bil kdo s silo sunil; se zgrabi za glavo, krikne*): Gobav? — Nebeški Bog — gobav! (*Zajoka z glasom, da se ne da prav določiti, je li krčevit jok ali blazen smeh. Se zgrudi vsa onemogla v naslanjač.*)

Vsi navzoči (*se zdrznejo ob strašnem sporočilu; kakor silno splašeni otroci rinejo k stenam, v globeli oken, in drhte ponavljajo za gospo*): Gobav? — Gobav!

- Ljudovik:** Gospa in mati naša, kakršnega je naredil Gospod Bog, takšen je.
Ni pri grehu našel te strašne uničevalke moj gospod. Iz vojnega meteža je na svojih rokah nesel francoskega viteza. Iz hvaležnosti. Vitez je s svojim telesom pristrigel udarec zbesnelega Mohamedana, mojemu gospodu namenjen. Nalašč je morda iskal vitez smrti: bil je gobav.
Tega moj gospod ni vedel. Pobral je svojega rešitelja, nesel ga iz vrveža, da ga reši, ako je še življenje v njem, kakor je vitez rešil njega. Pa se je ob tem okužil. Strašno bolezen mu je poslal življenja in smrti Gospod — pač namesto smrti, ki mu je v zadnjem trenutku prizanesla.
- Gospa** (*kakor napol blazna*): Moj sin, moj Henrik — ki je odhajal lep in nežen kakor breskvina cvet — gobav! — Gobav — neumljivo, neumljivo!
- Ljudovik:** Neumljivo nam, gospa. A Večni piše drugačne račune, njemu vsekdar umljive.
Pomislite in pretehtajte pa tudi: že davno bi lahko trohnel vaš sin v tuji zemlji kakor toliko drugih, nekoč istotako nežnih in cvetočih, kakor je bil Henrik, naš gospod.
Pa so sedaj prah in pepel.
- Vitez Vurmberški:** A če zdaj tod trohno širi! Pa sme tak bolnik kar meni nič tebi nič tako po cestah in hišah hoditi? Kaj pa, če koga okuži?
- Ljudovik** (*udari ob meč; glasno in slovesno*): Gospod vitez, pod varstvom te roke in tega meča hodi. In pod varstvom še mogočnejše roke: roke božje.
- Vitez Vurmberški** (*se v zadregi umika*): Oprostite, gospod vitez, žaliti nisem nameraval.
A so nevarni časi zdaj; tuji ljudje trosijo nalezljive boleznine vsepovsod.
- Ljudovik:** Zahvaljen Bog, midva je še nisva trosila. Okužil moj gospod ni še nikogar, dasi se zdi skoraj čudež. Niti mene se gobe niso prijele, ki sem mu drug, spremljevalec in strežnik podnevi in ponoči.
Zdravja sva iskala pri slavnih zdravnikih, ne toliko, ker je bolezen tako strašna, ampak da bi se vrnil Henrik zdrav k materi domov. Zakaj vsaka mati si želi zdravega in lepega otroka.
Dozdaj zdravila in pomoči nisva našla.
Pač volja božja.
Pa sva prišla domov taka, kakršna tu pred vami stojiva.
Če sva smela svobodno in nemoteno hoditi? Po zakonih, v vseh ozemljih krščanstva veljavnih, nama morajo biti odprta vsa pota. (*Pokaže na križ.*) To znamenje naju povsod varuje.
— (*Bridko*): Le ta pot danes — oj, da bi nama bila zaprta!

- Henrik** (*izpregovori prvič, s suhim, hripavim glasom*): Ljudovik, prijatelj moj zvesti, tudi sem naju je vodila božja roka.
- Ljudovik**: Oprosti, Henrik, prenašlo besedo stavim. Žalost ji je bila mati, neblaga mati.
Razburjam se, ko bi moral ob svojih belih laseh le miriti in gladiti.
Da, Henrik, verjamem; tudi sem naju je vodila roka božja.
- Felicita** (*s plašnim glasom, da komaj govori*): Mama, oprosti, da pridemo kdaj drugič. Nocoj bi jezdili kar domov.
- Felicitin mož**: V resnici imamo doma opravkov v obilici.
- Leonora** (*vitezu z Vurmberga*): Gospod Friderik, zdaj, mislim, vam lahko dam roko z mirno vestjo. Saj z živim mrličem vendar ne morem zakona skleniti.
- Henrik**: Po pravici govorite, plemenita gospodična.
Odvezujem vas vaše pred leti dane besede. In vas zahvaljujem za zvestobo do danes.
Tri leta — mnoge niso zveste niti eno leto.
Idite mirno za izvoljenim svojega srca. Bog naj vajin zakon blagoslovi!
- Lisbet**: Pa vas jaz pospremim, ko pa Marija ne more. Oprostite ji, saj vidite, kako jo je zadelo.
Beže. Porivajo se skozi vrata v gneči kakor splasene ovce iz staje. Henrik zre z boleznim smehljajem za njimi.
- Ljudovik** (*z naježenim čelom; bridko*): Vsi beže! — O Henrik, ti si pa sanjaril, kako naju bodo sprejeli z blagimi, sočutnimi srci. O srca, srca!
- Gospa** (*sama zase*): Zakaj ga ni vzel Bog k sebi! Gledala bi ga vedno cvetočega in lepega, kakor je bil, ko je odhajal. Še povečala in olepšala bi smrt njegovo lepoto.
Saj smrt briše in — poveljuje.
- Ljudovik**: Gospod, še stojiva tukaj — tujca v rojstni hiši.
Še tvoja gospa mati se od naju odvrča.
Marija, Mati božja, se mi zdi, je ljubila svojega Sina najgloblje, ko ga je držala v rokah okrvavljenega in razmesarjenega.
- Gospa** (*plane kakor iz hudih sanj; skoraj srdito*): Zakaj mi nisi prinesel mojega sina mrtvega, razmesarjenega, polnega ran?
Vzela bi ga v naročje polna ljubezni tudi jaz.
trpeča mati, a ob tem še vendar srečna, da sina še vidi.
A takega — pri živem telesu trohnečega — oh ne, prehudo je to, prehudo! (*Pogleda sina, se zdrzne, si zakrije lica in oči, da ga ne bi videla.*)
- Henrik**: Ljudovik, prijatelj moj zvesti v lepih in črnih dneh, naj mi ne všteje za greh Vsemogočni, če ti zdaj govorim v bridkosti svojega srca in ti potožim, kakor je v svoje duše obupni žalosti tožil svojim prijateljem Job,

vélíki trpin.

Glej, svetla in presvetla zvezda mojemu življenju je bila nekoč moja zaročenka in nevesta.

Zdaj je ta zvezda zašla: z lahkim srcem je šla zaročenka od mene.

Ljubila je pač mlado mojo moč, cvetoče moje telo. Zdaj je odcvetelo in zvenelo. — Odcvetela, zvenela tudi njena ljubezen.

Joj, prejoj, Ljudovik, prijatelj moj stari, kako loči življenje!

Kako bridko loči bolezen in minljivost!

Zakaj loči tako neusmiljeno, tako slepo?

A ne bom vpraševal! Ako bi vpraševati začel, saj bi vprašanjem nikoli konca ne bilo.

In kdo bi mi odgovarjal?

Ko pa živimo sredi samih vprašanj, samih zagonetk in ugank, po večini nam nerazrešljivih.

In če premislim in presodim po pravici — jo li smem grajati?

Jo smem mrzeti?

Zdi se mi, da ne.

Ako hočem biti vesten in pravičen sodnik, je obsojati ne smem.

Pretehtal in presodil sem to že zdavnaj, odpovedal se ji v srcu, brž ko sem spoznal, da ne ozdravim nikoli več.

Je bila odpoved lahka, težka?

Ne vprašaj, prijatelj dragi! Zakaj taka vprašanja in odgovori nanja zadajajo nove globoke rane.

Ljubezen je pač cvet. Zakon sad tega cvetja. A kako naj rodim sad jaz — od življenja pohojen in pomandran, od smrti zaznamovan!

Zbogom, Leonora, nevestica moja sladka, zbogom! —

A sestríca? mislíš mordà v srcu.

Joj, Ljudovik, prijatelj moj zvesti, kako sem imel to deklico rad, veš sam.

Ljubezen do neveste sem tudi pred teboj skrbno, globoko v srce zapiral.

Skrivnost je taka ljubezen, ki o nji ne smemo mnogo in preglasno govoriti niti najboljšim prijateljem. Sicer jo omadežujemo.

A o sestrici sva govorila mnogokrat.

Kako sem jo ljubil!

Majhno dekletce sem jo, sam še fantič, na rokah nosil. In tega ne pozabimo izlahka.

Veselil sem se z njo, tolašil jo, če je jokala. Igral se z njo — srečni, srečni dnevi!

Kako je ne bi bil ljubil? Saj sva bila dva cveta, iz enega debela vzcvetela.

Toda — en cvet je zvenel in odpal: jaz!
 Ona še cveti. — Naj cveti, naj uživa mladega življenja veselje
 in sladkost!
 Oj, Ljudovik, ne zamerjam ji. Dasi me je v srce zbolelo,
 zapeklo, da bi na glas kriknil,
 ko ni imela besedice za vrnivšega se brata, bednega in trpečega,
 ne besedice pozdrava, ne besedice sočutja, še manj ljubezni
 toplo besedo!
 Zbežala je pred menoj!
 Cvet se pač blata in trohnobe boji — ne zamerjam ji. Od-
 puščam ji!
 Mladost, lepota — in jaz! Kaj bi moglo nas družiti? Prevelik
 je med nami prepad — ne moremo se več zblížati in združiti.
 Naj gre, kamor jo njene zvezde vabijo, kamor ji pot kaže
 njenega srca nagnjenje.
 Ves blagoslov, vsa sreča z njo na vseh njenih potih! —

Toda joj, prejoj! Gorje, pregorje — mati, mati!
 Mati, ki me je devet mesecev pod srcem nosila, me s svojo
 krvjo redila —
 mati, ki me je v bolečinah rodila, me s svojim mlekom
 dojila —
 materi se odpovedati, od matere ne blage besede dobiti, ne
 ljubečega ali vsaj sočutnega pogleda —
 oj, Ljudovik, Ljudovik, pomočnik moj v hudih in najhujših
 časih,
 zdaj mi na strani stoj, zdaj mi pomagaj!
 Ne, ko sem na sebi neukrotljive in neusmiljene razjedalke
 prve sledi opazil in sem se na smrt prestrašil,
 ni bilo tako bolno, tako malodušno in obupano moje srce.
 A zdaj, o Ljudovik, Ljudovik — zdaj omagujem!
 Kamen sem, ki se v morje potaplja. Česa naj se oprime, na
 kaj se nasloni, kje oporo najde?

Ljudovik: Ob roko Njega, gospod moj, čigar roka sega tudi v morjâ
 vodovje in globočine.

O Henrik, ta naju bo pokonci držal tudi v ti bedi. Ta edini! —
 O Henrik, gospod in prijatelj moj, v lepih in hudih dneh
 sva si zvesto ob strani stala, skupno se veselila, skupno trpela.
 Skupno trpela bova tudi odslej. Zdaj, ko sva od vseh za-
 puščena, nepriznana, izgnana.
 Kolikor bodo zamogle te stare roke, bodo delale in skrbele
 zate do zadnjega giba.

Henrik: Hvala ti, zvesti Ljudovik.

Hudo bo pač. Spet v svet zajadrava. Brezdomca sva od nocoj
 bolj, ko sva bila kdaj. Do zdaj je hodilo z nama upanje.

je grelo srce, je dajalo moč klonečemu duhu. Zdaj vsega tega več ne bo.

Izganca — brezdomca povsod in za vedno!

Ljudovik: Henrik, gospod moj, večji od naju je bil tudi brezdomec in ni imel, kamor bi glavo položil.

Tri leta popotnik in romar na vseh stezah in cestah domovine. Po njegovih stopinjah sva hodila v domovini njegovi, po njegovih stopinjah, v brezdomstvu in uboštvu, bova romala tu po najini domovini.

Henrik: Dobro, Ljudovik, da si me nanj opomnil v tem najtežjem trenutku mojega življenja.

Hvala ti, zvesti drug in prijatelj!

Ljudovik: Brez skrbi bodi, gospod moj. Jaz ti bom kažipot, jaz ti popotna palica.

Ako bom stradal jaz — rad. Moj gospod stradal ne bo!

Gospa (*ki je ob tožbi Henrikovi ves čas sama vase jokala in se ji je videlo, kako silno se sama s seboj bori, govori sama zase*): Kako — kako — moj Bog? V eni sobi z njim živeti — pri eni mizi z njim sedeti — ah, ne — ni mogoče!

Krik pred durmi. Duri se s hruščem odpro.

Lisbet se bori z Blanko, ki hoče s silo vdreti v sobo.

Četrty prizor.

Blanka: Pustite me! Pustite me!

Lisbet: Za božji čas, stoj vendar, otrok nespametni!

Daj si dopovedati: z gobami je udarjen od pet do glave.

Pa jih hočeš nalesti še ti? V tvoji mladosti, v najlepšem cvetu?

Blanka: Pustite me, teta Lisbet! — Ne, nihče me ne zadrži.

Ah, tu ste spet, tu ste, dobrotnik in rešitelj moj, moj gospod!
(*Se iztrga teti, pohiti proti Henriku.*)

Ljudovik (*stopi med njo in Henrika*): Nazaj, dekle, gospod je gobav!

Blanka: Naj bodo gobe! Naj bo smrt!

Na cesti ste me pobrali, gospod moj predobri, ko sem bila garjeva, golazni polna, morda s kugo udarjena, saj sta mi oče in mati pravkar za kugo umrla.

Pa ste vi vprašali: »Kaj pa, če še jaz nalezem, če se okužim?«

Ne! Na cesti ste me pobrali, preblagi gospod vitez, na konja me dvignili,

v svoj plašč ste me zavili, s svojimi rokami in svojim dihom me greli, v svoj dom me prinesli.

Smrti ste me rešili.

Očeta, tujca, brezdomca ste mi častno in slovesno pokopali.

In vse to naj pozabim? Pred nekakimi gobami naj trepetam?

Pred svojega dobrotnika in gospoda stopiti ne bi smela? Ker je baje bolan in nesrečen.

O gospod moj, rešitelj moj, da le živite, da ste le prišli, da vas le še vidim!

Zahvaljen Bog tisočkrat za to milost.

Henrik (*trudno, otožno*): Prišel — in spet odhajam, Blanka, blagi otrok. Zakaj tu ni več moj dom. Ni več sedeža zame pri ti mizi, pri ti peči, kjer smo nekdanj posedali tako pokojno, tako srečni ob dolgih zimskih večerih.

Vse minilo! Vse le še bridki spomini.

Ali lepe sanje?

Ni tu več sestrice, ne neveste, niti matere ne. Berač sem. Cesta moj dom. Pod zvezdami božjimi prenočišče moje in Ljudovika, zvestega prijatelja.

Blanka: Gospod moj, z vami pojdem!

To milost mi skažite, da vam streči smem s temi rokami.

Samo to milost! Ničesar drugega vas ne prosim, gospod in dobrotnik moj.

Henrik: Da naležeš gobe še ti! Kako bi te bilo škoda!

Blanka: Kaka škoda! Če sem sama na svetu!

Ako jih nalezem, pač umrjem.

Kako vrednost ima moje življenje? Komu koristi? Komu je potrebno?

Samo to milost, moj blagi, blagi gospod!

(*Odrine Ljudovika, pade na kolena, objame Henriku noge.*)

Gospa (*sunkoma vstane, kakor da je v hipu zmagala samo sebe in ves odpor v sebi*): Ah — ti — ti — tujka, dekleta s ceste — pa me tako osramotiš! In jaz — jaz mati — se lastne krvi bojim! O Henrik — Henrik — sin moj edini!

Henrik (*nalahko odrine Blanko, pade pred mater na kolena*): Mati — Mati moja ljubljena!

Gospa se jokaje skloni in ga poljubi na z gobami zaznamovano čelo.

TRETJA SLIKA.

Noč v prvem poletju.

Soba o. Leopolda, preprosta. Na steni velik križ, pod njim klečalnik. V kotu sloni romarska palica.

V začetku soba prazna, popolnoma temna. Čez čas prideta o. Leopold in Blanka, ta v sivem romarskem plašču. O. Leopold jima sveti s starinsko svetilko, ki jo postavi kar na mizo. Razsvetljen je z njeno lučjo samo prostor okrog mize, vse drugo tone v polmraku. Na koncu, preden iz sobe odideta, jo upihne.

Oče Leopold (*slovesno*): Zdaj, otrok moj, si sprejela v naši grajski kapelici največ, kar sem ti dati mogel: Telo Gospoda in Zveličarja našega.

Blanka (*še vsa zamaknjena v skrivnost in milost presvetega zakramenta, počasi, kakor bi se iztežka iz sladke omamnosti zbujala*): Hvaljen in slavljen vekomaj!

Oče Leopold: V moči tega nebeškega kruha boš šla zdaj na pot, Blanka.

Ako je namreč še res tvoja trdna in nepreklicna volja, da se podaš na to pot, ki ti je lahko blagoslovljena, lahko ti pa tudi v globok padec in pogubo.

Da prosiš razsvetljenja Gospoda, kadar bo v tvojem srcu, sem ti naročil.

In si gotovo prisluhnila, kaj ti je v teh posvečenih trenutkih govoril.

Pomisli zdaj še enkrat, še je čas, o Blanka: V Rim!

V Rim! Dolga, neznana pot, nevarnosti in zadržki polna in prepolna.

Ti pa mlada deklica. In kar je še nevarnejše: lepa deklica! In še to pomisli, Blanka: po kosu svinca na cesti se skloni malokdo; še opazijo ga morda ne. A blesteč zlat vidi kaj naglo vsak. In iztegne roko po njem s hrepenenjem in poželenjem.

Blanka (*vsa prevzeta, razširi roke*): Odkar je Gospod Jezus v meni, mi kliče srce še glasneje: »V Rim! V Rim!«

O oče Leopold, kako jasno je zdaj v meni! Kako svetla je vsa pot pred menoj!

Oče Leopold: Ker si pravkar prejela Luč od Luči.

Kakor morjâ valovi se še zgrinjajo milosti te najčudovitejše skrivnosti krog tebe in te kakor lahko pluto s seboj nosijo.

A kadar ti trenutki minejo in pride morda mrak in tema?

Blanka: O, prihajali so mi že trenutki, ko sem se čutila silno slabotno. Omahovala sem, v dvomih in strahu trepetala. Mrak mi je dušo zagrinjal, vso me je noč objemala. Tonila sem v malodušnosti: »Saj ne izvedem. Saj ne dosežem nikoli, kar sem si namenila.«

Oče Leopold: In pridejo morda take ure spet!

Glej, doma si še, Blanka, premisliš si še lahko.

V varnem zavetju si tu pri nas. Vsi te ljubimo, vsi skrbimo zate kakor za lastno hčerko.

A na poti, na neznanih cestah, v tujih krajih — brez spremstva in brez sredstev —

na milost in nemilost prepuščena vsakemu, ki te kje sreča, ki se mu po tebi zahoče —

ne vem, Blanka, če ne skušamo s tem Boga? Ni li to: predrzno se v nevarnost podajati, grešno varstvo božje izzivati?

Blanka: O oče Leopold, čemu toliko skrbi, toliko dvomov, toliko vprašanj?

Eno je jasno: naš mladi gospod je pomoči potreben! Bog ve za to. In ve, zaradi česar se na neznane ceste podajem. Da ne iz lahkomišelnosti, ne iz hrepenenja po prigodah in doživljajih.

Na cesti me je pobral gospod Henrik. Ako grem zdaj jaz na cesto zanj, samo dolg vračam.

Oče Leopold: In če bo tvoja pot brez uspeha? Ako ne ozdravi?

Blanka: Ako je volja božja, da ne ozdravi, se moramo pač vsi ukloniti. Vendar mi je duša polna upanja. Od tedaj, ko mi je star romar, ki je pri nas prenočeval in sva o gospodu govorila, dejal: »Bila bi še rešitev zanj. Ako bi nedolžna deklica v sam sveti Rim poromala, tam zanj molila in se sama zanj — darovala.«

Oče Leopold (*pozorno posluhne*): In se zanj darovala? Tega mi do danes nisi omenila.

Pa veš, kaj je hotel tujec s tem reči?

Blanka: Vem. Povedal mi je sam. Da bi naj bila voljna, tudi njegove gobe nase vzeti.

Oče Leopold (*prestrašeno*): In ti bi bila voljna?

Blanka: Voljna. Vsak dan in vsak trenutek.

Od tistega pogovora s tujim romarjem nisem mogla misliti ničesar, kakor edino to:

»Gospod Henrik me je rešil, na cesti me pobral.

Življenje mu dolgujem in vse dobro, kar sem ta leta imela in okusila.

Njemu in njegovi materi.

Pa gledam dan na dan, kako trpita, sahneta, polagoma umirata. In ah, to trpljenje gledati in ne moči pomagati — huje je ko gobe same!

Zato sodim, je moja dolžnost, pomagati jima. Nehvaležna bi bila, če bi še mnogo pomišljala, v dvomih čakala.

In sem zdaj narèd, da grem.

Boga ste mi dali na pot: največ, kar ste mi — duhovnik božji — dati mogli.

Oče Leopold (*ginjen, zaskrbljen*): Saj edino v njegovem varstvu in z njegovo pomočjo prideš varno tja in se nam varno vrneš.

Blanka: Živo čutim to. —

In zdaj, oče moj duhovni, učitelj in voditelj moj vsa ta leta, kar sem jih v tihi sreči tu na gradu preživela, iz srca vam izrekam zahvalo za vso vašo skrb in vso toplo ljubezen vašo. Tako dobri ste mi bili.

Oče Leopold: Kakšen bi pa naj bil? Bila si zmerom blag otrok.

Blanka: Povrni vam Bog, blagi oče.

In gospo tolažite, ako ji bo hudo.

Bojim se, da me bo imela za grdo nehvaležnico. »Na cesti sem jo pobrala, na cesto je spet ušla« — bo najbrž mislila. Sprejemam tudi to krivo sodbo, dasi me boli in peče. Boli zaradi gospe, ne zaradi mene. Ko mi je pa bila tako dobra, res mati, kakor jo je gospod Henrik prosil, preden je v tujino odšel.

Pustite ji, prosim, to zmotno prepričanje. Kam sem šla in zakaj, naj ne ve nihče razen vas.

Oče Leopold: Bodi mirna, Blanka. Skrivnost ostane med nama in med Bogom.

Blanka: Hvala! — Za slovo vas prosim še vašega blagoslova. In vaše vsakodnevne molitve.

Oče Leopold: Star mož sem, Blanka. Drevo, ki se že suši. Sam na svetu, brez bratov, sester, sorodnikov.

Pa si mi bila ti, odkar te je Bog k nam na grad poslal, kakor hčerka. Kakor sem molil do sedaj vsak dan zate, bodo šle moje molitve za teboj po vseh tvojih potih.

Blanka: Hvala vam, oče moj.

Oče Leopold: A to te prosim v ti težki in slovesni uri: Blanka ti je ime, la Blanche (Blanž), to je: čista, brez madeža.

Čista odhajaš, čista se vrni, Blanka moja.

Blanka (slovesno): Čista! Ali pa — ne pridem več.

Oče Leopold: Zakaj hujše gorje bi bilo, če bi se lepa tvoja duša v tujini gob nalezla,

kakor če naš gospodar polagoma za gobami izhira.

Blanka: Vem, častiti oče. (*Stopi h križu, položi roko nanj.*) Zato prisegam pri svetem križu Gospodovem: »Čista se vrnem ali — na poti umrjem. Kakor mi Bog pomagaj in sveti križ njegov.«

Oče Leopold: S sveto prisego si se zavezala, Blanka.

Da, rajši čista umri, kakor bi te morale moje stare oči kdaj gledati z gobami greha omadeževano.

(*Vzame s klečalnika dragocen križec na zlati verižici.*)

Tu, vzemi ta križec. Moj rajni brat, vitez s Sokolskega gradu, mi ga je prinesel iz Svete dežele, ko sem bil še mlad študent pri očetih benediktincih.

Obvaroval me je mnogo hudega v življenju.

Naj váruje tudi tebe!

Blanka (poklekne): Da bi me varoval!

Oče Leopold poljubi križec, ga da poljubiti Blanki in ji ga obesi krog vratu.

Blanka (skrije križec skrbno v nedrije): Spremlja me naj in váruje na vseh mojih potih.

In vaš blagoslov, častiti oče, naj me spremlja in váruje.

Oče Leopold: Ubog in grešen človek sem. A kolikor morem, ti blagoslova dam na pot s seboj.

Angel božji, ki je mladega Tobijo varno v tujino vodil, ga žrela požrešne ribe in še strašnejšega žrela peklenskega zmaja rešil, ki je vestno čuval nad njim vso pot in ga je zdravega in srečnega nazaj v očetovo hišo privedel,

naj spremlja in váruje tudi tebe,

naj te varno v Rim vodi

in te srečno nazaj k nam privede.

Blanka: Naj mi ga Bog pošlje!

Oče Leopold: Sama boš spet na cesti, brez matere kakor pred leti, ko te je naš gospodar Henrik našel.

Zato naj ti bo mati — Mati Sinu božjega, Mati žalostnih in trpečih:

Mati Marija.

Naj sprostre čez te kraljevski svoj plašč, pod katerim smo vsi najbolj kriti in varni.

Naj drži materino svojo roko čez te vedno in povsod.

Ona tvoja mati — ti njen dober otrok.

Blanka (*globoko ginjena*): Zgodi se tako, oče moj!

Oče Leopold: Jaz se bližam koncu svojega romanja; solnce mi že zahaja. Nadložen starček ne morem s teboj.

Zato sem ti dal na pot najzvestejšega spremljevalca, Gospoda našega, pod podobo svete hostije skritega.

S tem Močnim, Bogom našim, potuj, o Blanka. Z močjo tega,

Vsemogočnega, se bojuj, se hudega varuj! V moči in po

pomoči tega boš, upam, srečno svojega romanja cilj dosegla.

In ako je njegova večna volja, dosegla tudi svojega romanja

namen: našega gospoda zdravje.

Blanka: Amen! Amen!

Oče Leopold (*stopi k oknu, ga odpre, pogleda v noč*):

Temna je še noč. —

Sedi še, Blanka.

(Pusti okno odprto. Stopi h klečeči Blanki, jo nežno dvigne, jo povede k mizi ter jo skrbljivo prisili na stol.)

Odpočij si še zadnjič v ti hiši, ki ti je nocoj še zavetišče in dom.

Zakaj čez uro boš romarica brez doma.

Nežne so tvoje noge, težko bodo zmagovale daljno pot.

In ne vem, če ti bo mnogokrat rekel kdo zvečer s toplim in sočutnim glasom: »Sedi, deklica, k nam za mizo, odpočij si!«

In ne vem, te li bo mnogokdaj povabil kdo zjutraj s prijazno besedo: »Počivaj še, romarica trudna. Zakaj dolga je še pot pred teboj, trda je cesta, in silno pripeka solnce z neba.«

Zato si odpočij še zadnjič v hiši domači, ti romarica božja.

Blanka pridušeno joka. Sede, nasloni, premagana od bridkosti ločitve, glavo na mizo.

Oče Leopold poklekne na klečalnik, upre glavo v roke, moli.

Daljši odmor.

V tišino in tesnobo sobe priplava nenadoma skozi odprto okno iz vaške cerkve sladka pesem majhnega zvozna, pojočega jutrnjico Mariji, Zgodnji Danici.

Oče Leopold (*vstane*): Zvonček Marijin v vaški cerkvi poje jutranje hvalnice Zgodnji Danici, nebes in zemlje Kraljici. (*Pogleda skozi okno.*)

Zvezde blede. Prve zarje se utrinjajo.

Blanka počasi dvigne glavo, se tiho pokriža, se s solzami v očeh blaženo smehlja.

Oče Leopold (*vstopi v kot, vzame popotno palico*): Pripravljeno imam že zate romarsko palico, blagoslovljeno, s križem na vrhu. Vzemi jo, Blanka.

Spominja in uči te naj ta križ, da za Križanim in h Križanemu romaš.

Da naj vsak korak, v pekočem solncu in v hladnem dežju, Križanemu posvetiš in daruješ.

Da vse težave in križe dolge poti po njegovem zgledu in iz ljubezni do njega voljno prenašaš.

Blanka: Bom, častiti oče. Z božjo pomočjo.

Spev zvona za kratke trenutke utihne. Nato zapoje še bolj kipeče, kakor v strahu, da ga ne bi do nebes slišali.

Oče Leopold (*izroči Blanki palico, jo za roko prime*): Pojdi zdaj, otrok moj.

Skozi vrt te povedem. Pri vratih obvrtnega zidu te iz gradu spustim.

Da prekoračiš vas, preden ljudje iz trudnega počitka vstanejo, na dan božji pridejo in na dneva delo in trpljenje gredo. —

Ob blagoslovljeni uri odhajaš, Blanka.

Zakaj prav zdaj odpirajo angeli, služabniki božji, nebeških dvorov duri in stolpov večnega Jeruzalema zlate line.

In nebes Kraljica trosi s kristalnega svojega prestola čez trpečo našo zemljo milosti in blagoslova najlepše bisere.

Da bi jih v obilici trosila tudi nate na vseh tvojih potih, pozdraviva in počastiva jo

z besedami poslanca božjega,

velikega angela Gabriela:

Angel Gospodov je oznanil Mariji. (*Upihne luč v leščerbi.*)

Blanka: ... in je spočela od Svetega Duha.

Oče Leopold: Zdrava Marija, milosti polna...

Polglasno moleča počasi odhajata. Zvon poje še venomer. Oder ostane še kratek čas odprt. Nato zavesa zelo polagoma pada. A pesem zvona še ne more izzveneti, kakor ne bi mogla dovolj blagosloviti romarice božje za njeno daljno, nevarno pot...

ČETRТА SLIKA.

Sveti večer.

Grajska soba kakor v prvih dveh slikah.

Prvi prizor.

Gospa in oče Leopold sedita za mizo. Na mizi luč. Tretji naslanjač ob mizi je prazen.

Henrik z oglaavnico čez glavo sedi v naslanjaču v bližini peči, v kateri plapolata ogenj. Bolnik nekako ves izginja v stolu. V naslanjaču tik njega Ljudovik. Oba v poltemi, ker svetloba od luči na mizi v ti oddaljenosti že usiha.

Gospa si pokriva lica z rokami. Oče Leopold čita v stari knjigi. — Nekaj časa molk.

Gospa (*počasi povese roke, se z dolgim, žalostnim pogledom ozre po sobi, zlasti proti bolniku pri peči; zdihne*):

Samotni smo ta sveti večer.

Oče Leopold (*počasi dvigne pogled iznad knjige*): Meni se zdi samota v sveti noči najlepša. Človek se bolj zbere, srce se nemoteno pogreza v nedoumljive skrivnosti tega prečudežnega večera.

Gospa: Vi, oče Leopold, ste pač globlji ko mi navadni zemljani. Zato laže sami sebi dovolj. (*Obmolkne, se zagleda v tretji naslanjač*): Prostor Lisbete je letos prazen. Kadar ga pogledam, se mi zazdi, da še sedi tam in bo zdaj zdaj izpregovorila.

Pa me srce zaboli, ko se zavem, da v grobu spi.

In bi bila vendar tako rada še te praznike dočakala.

Oče Leopold: Praznuje zdaj lepše. Pri božjem Detetu.

Gospa: Edino to me tolaži. (*Zdihne, obmolkne. Čez dalje časa*):

Felicita in njen mož letos nista prišla.

Henrik (*govori počasi, s težavo, z glasom kakor počenega zvona tožeči glas*): Kaj naj srečni pri nas?

Sili li kdaj živ človek v grob?

O mati, zaradi mene ste se morali še hčerki odreči.

Gospa: Ne žali se, Henrik! Da le ti živiš! In mislim, da bo tudi Felicita še našla kdaj pot k nam.

Henrik: Ako bo kdaj nesrečna.

Kadar nesreča človeka upogne, se skuša ob drugem zravnati.

Oče Leopold: Kakor pač je: ene družji, druge oduja.

Gospa: Nesreče ne želim nikomur, svojemu otroku najmanj. Ako je je naše nesreče strah — ne zamerjam ji, če se nas ogiblje. A v sveti noči srce pač vse živeje čuti: radost in bridkost. In si želi ob sebi dragih bolj ko kadarkoli v letu.

(*Se zamisli. Vsi zamišljeni nekaj časa molče.*)

Oče Leopold, berite nam na glas iz knjige božje. Kadar nam odpove vse, ostane ona, tolažnica naša najboljša.

In nocoj, ko je ves svet s svetonočno radostjo preplavljen, ko se vsa srca v sladko skrivnost rojstva božjega potapljajo, nismo li potrebni mehke besede in tolažbe tudi mi?

Preberite nam, oče Leopold, blagovest svete noči in svetega dne.

Oče Leopold: V vsem, kar je božjega, je tolažba in sladka radost. Nikjer pa ne toliko kakor na listih te knjige. (*Slovesno*): Evangelij svetega Luke evangelista, ki ga bere sv. cerkev v najskrivnostnejši noči rojstva edinorojenega Sinu božjega, Gospoda našega Jezusa Kristusa, slavljenega in hvaljenega vekomaj, pri polnočni službi božji ali angelski sveti maši: Tiste dni je izšlo povelje od cesarja Avgusta, da naj se popiše ves svet. To prvo popisovanje se je vršilo, ko je bil Kvirinij

cesarski namestnik v Siriji. Šel je torej tudi Jožef iz Galileje, iz mesta Nazareta, v Judejo, v Davidovo mesto, ki se imenuje Betlehem — bil je namreč iz hiše in rodovine Davidove — da bi se zapisal z Marijo, svojo zaročeno ženo, ki je bila noseča. Ko sta bila tam, se ji je dopolnil čas poroda. In porodila je sina prvorojenca, ga v plenice povila in v jasli položila, ker zanja ni bilo prostora v prenočišču. — V prav tistem kraju so pa pastirji pod milim nebom prenočevali in bili na nočnih stražah pri svoji čredi. In glej, angel Gospodov je k njim pristopil in svetloba Gospodova jih je obsijala, in silno so se prestrašili. In angel jim je rekel: »Ne bojte se; zakaj glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo: rodil se vam je danes v mestu Davidovem Zveličar, ki je Kristus Gospod. In to vam bo znamenje: našli boste dete, v plenice povito in v jasli položeno.« — In v hipu je bila pri angelu množica nebeške vojske, ki so Boga hvalili in govorili:

Slava Bogu na višavah
in na zemlji mir ljudem, ki so Bogu po volji!

Henrik (*vzneseno*): O, vidim jih
anđele božje, kako hite z višav nebeških na betlehemske
poljane.

Gledam jih, vse svetle, z nebeško slavo ožarjene.

Gospa (*bolno, pomilovaje*): Vidiš jih, Henrik? Ubogi moj otrok, ko
si pa popolnoma slep!

Ko pa niti tvojim očem, tako jasnim in lepim nekđaj, ne-
usmiljena zajedalka prizanesla ni.

Oče Leopold: Več vidijo marsikđaj slepi ko mi drugi z zdravimi,
bistrimi očmi.

Zakaj njih duša gleda.

In skrivnosti, ki jih ne vidi nihče, vidi otroško čista duša.

Henrik (*napeto posluša*): Slišim srebrno plahutanje njih peruti. Nad
nami plavajo.

(*Se skloni iz naslanjača daleč naprej; posluša še pozorneje,
ves zavzet in prevzet.*)

In njih pesem slišim. Pesem najlepšo, najslajšo, kar sem jih
kedaj slišal.

Angelski glasovi (*iz daljave, samo Henriku slišni*):

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Henrik ves zamaknjen, dviga roke, se blaženo smehlja.

Gospa (*žalostna*): Ubogi! Spet se mu blede.

Oče Leopold: Ne vem. Ki so v roki božji, slišijo marsikđaj, česar mi,
v svet potopljeni, ne slišimo.

Henrik: Mirno mi je srce, pokojno in vse srečno kakor otroku na
prsih materinih.

Tvoj blagoslov je to, Dete betlehemsko.

(Skloni glavo kakor v vdani molitvi.)

Gospa: Da je le srečen. Srečen v vsi svoji nesreči. Ko bi bila deležna takega blagoslova še jaz!

Oče Leopold: Vdanost v voljo božjo je zmeraj blagoslov.

A slušajmo dalje!

Evangelij svetega Luke evangelista kakor ga bere sv. cerkev na blagoslovljeni dan rojstva edinorojenega Sinu božjega, Gospoda našega Jezusa Kristusa, slavljenega in hvaljenega vekomaj, pri zorni službi božji ali sveti maši pastirjev:

In ko so angeli od njih v nebesa odšli, so rekli pastirji drug drugemu: »Pojdimo torej v Betlehem in pogledajmo to, kar se je zgodilo in nam je Gospod oznanil.« In pohiteli so, prišli tja in našli Marijo, Jožefa in dete, v jasli položeno. Ko so to videli, so povedali, kar jim je bilo o tem detetu oznanjeno. In vsi, ki so to slišali, so se čudili temu, kar so jim pastirji pravili. Marija je pa vse te besede hranila in jih v svojem srcu premišljevala. In pastirji so se vrnili in so Boga slavili za vse to, kar so bili slišali in videli, prav kakor jim je bilo povedano.

Henrik *(spet v vroči vznosenosti)*: Gledam jih, gledam jih, poljane betlehemske, vse z nebeško svetlobo ožarjene.

Ves svet drhti od potokov milosti, čezenj valovečih. V največji sreči pa drhte polja betlehemska, ubožni pastirji, štalica, prva in najsvetejša cerkev, tabernakelj najdragocenejši, po Bogu samem posvečen.

Ljudovik: Gledam jih tudi jaz, poljane betlehemske in Jeruzalem, mesto božje.

Mesto božje! In vendar — nama v bridko trpljenje.

Henrik: Kakšno trpljenje, o Ljudovik, prijatelj moj stari? Kakšno trpljenje, ko je pa Bog tako blizu!

Saj trpljenja ni! Le polna sreče je moja duša.

Gospa: Vidva sta jih v resnici videla, te svete kraje. In jih zdaj v duhu spet gledata — celo z izsteklimi, oslepelimi očmi.

Henrik: O mati, saj je najlepše, kar gleda duša.

Oči vidijo dostikrat nelepoto, gnusobo.

Duša zre samo lepoto.

Oče Leopold: Lepa duša, da. Drugačne menda drugače.

A blagor mu, čigar duša je tako čista, da vidi samo lepoto in čistost.

A zaslišimo še evangelij svetega Janeza, apostola in evangelista, kakor ga bere sveta cerkev na blagoslovljeni dan rojstva edinorojenega Sinu božjega, Gospoda našega Jezusa Kristusa, slavljenega in hvaljenega vekomaj, pri tretji, veliki sv. maši: V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda. Ta je bila v začetku pri Bogu. Vse je po nji

nastalo in brez nje ni nič nastalo, kar je nastalega. V nji je bilo življenje in življenje je bilo luč ljudi in luč v temi sveti in tema je ni sprejela. — Bil je človek, ki ga je Bog poslal, ime mu je bilo Janez. Ta je prišel v pričevanje, da bi pričeval o luči in bi vsi po njem vero sprejeli. Ni bil on luč, ampak je prišel, da bi o luči pričeval. Prava luč je bila ta, ki na svet prihajajoč vsakega človeka razsvetljuje. Na svetu je bila in svet je po nji nastal — in svet je ni spoznal. V svojo lastnino je prišla in njeni je niso sprejeli.

Henrik (*bolno*): V svojo lastnino je prišla in njeni je niso sprejeli! Niso je spoznali, bedni, bedni!

Gospa (*tolažeče*): Otroek moj, ti si jo spoznal in jo sprejel, kadarkoli se ti je razodela.

Oče Leopold: H kolikim pride nocoj in v vsaki sveti noči in v slednji noči v letu, vsak dan in vsako uro — pa je ne sprejmejo!

Henrik: Bedni! Bedni! Kako da je niso spoznali? Pa ni prišla s tiho, sladko, vse osrečujočo ljubeznijo?

Oče Leopold: Henrik, prijatelj moj dragi, Bog prihaja zmerom z ljubeznijo.

Zakaj tudi bridkost iz roke Gospodove — je ljubezen.

Henrik: Vem. Ljubezen, vse sama ljubezen. Tudi bridkost in trpljenje. Zahvaljen Bog za vse! —

A čitajte dalje, častiti oče.

Oče Leopold: Vsem pa, ki so jo sprejeli, je dala pravico, da postanejo otroci božji, njim, ki vanjo verujejo, ki se niso rodili iz krvi, ne iz poželenja mesa, ne iz volje moža, ampak iz Boga. In Beseda je meso postala in je med nami prebivala in videli smo njeno slavo, slavo kakor edinorojenega od Očeta, polna milosti in resnice.

Pri tem stavku oče Leopold in Ljudovik poklekmeta, se pobožno trkala na prsi. Gospa in Henrik se globoko priklonita, tudi ponižno in pobožno na prsi trkata.

Gospa (*tiho joka*): Meso postala to presveto noč. In srečo prinesla vsem stvarem.

Ko bi jo še nam, še nam!

Molk. Vsi se pogreznejo v premišljevanje. Iz vasi se zasliši globoki glas velikega zvona, k polnočnici vabeč.

Oče Leopold (*posluhne, na prsi trka*): In Beseda je meso postala. Dete nam je rojeno, Sin nam je dan.

Blagoslovljen, Ti v tihi, čudoviti, sveti noči, za nas Rojeni, nam na svet Poslani, Emanuel, to je: Bog z nami!

Blagoslovljen!

Grajski čvar trikrat zateglo zatrobi. V pobožni zamaknjenosti se nič ne zmenijo za znamenje.

Henrik in **Ljudovik** (*pobožno ponavljata za očetom Leopoldom*):

Dete nam je rojeno, Sin nam je dan.

Blagoslovljen, Ti v tihi, čudoviti, sveti noči za nas Rojeni,
nam na svet Poslani, Emanuel, to je: Bog z nami!
Blagoslovljen!

Stari kastelan (*vstopi*): Žlahtna gospa, tuj romar z mlado deklico je na grad prispel. Prenočišča prosi.

Gospa: Sveta noč je, božja noč, noč Gospodova.
Vsak popotnik nam je v ti noči od Boga poslan. In je vsak kakor samo božje Dete dobrodošel.

Kastelan se pokloni, kani iti.

Sta li tujca hudo utrujena?

Stari kastelan: Deklica se zdi hudo. V kuhinji je sedla v kot in takoj zaspala.

Romar manj.

Gospa: Postelj naj pripravijo dekletu.

Romarju pa reci, da prosim, če bi se potrudil k nam.

Stari kastelan: Sporočim mu vašo željo, žlahtna gospa. (*Odhaja.*)

Gospa (*očetu Leopoldu*): Nemara nam tujec kaj pove o svojih romarskih potih.

Laže nam večer mine.

Oče Leopold: Ako je pravi romar, pobožen in svet mož, nam bo pogovor z njim blagoslovljena ura.

Drugi prizor.

Romar (*visok, vitek, okoli tridesetih. V obličje čudno sličen Kristusu. Govori mirno, ljubeznivo in dostojanstveno obenem. Se ob durih na lahko pokloni, postoji*): Blagoslovi Oče nebeški vas, prejasna gospa, in vso vašo hišo.

Blagoslovi jo v ti sveti noči s prav posebnim blagoslovom, z blagoslovom Deteta betlehemskega.

Vsi v sobi se nekako zdrznejo, ga nekaj trenutkov molče gledajo, čudeči se, v začudenju onemeli. Nato se razen Henrika vsi dvignejo, se mu globoko poklonijo.

Henrik ves vznemirjen dvigne glavo, iztegne počasi roke proti tujcu, kakor bi v zraku nekaj iskal, hotel nekaj prijeti.

Gospa (*z nekako povsem izpremenjenim glasom, slovesnim in srečnim obenem*): Da bi se izpolnil vaš blagoslov, sveti mož.

Romar: Eden je svet, Oče v nebesih. Mi vsi smo služabniki njegovi.

Gospa (*nekoliko v zadregi*): Na božji poti, pobožni mož?

Romar: Vse poti človekove so božje poti.

Razen tistih, ki v greh vodijo.

Kratek molk. Vsi ga gledajo v napetem pričakovanju.

»Odkod in kam?« nameravate vprašati, prejasna gospa?

Iz večnosti v večnost romamo vsi.

Eni v mir božji, drugi v večno beganje.

Dopolnjenje in konec vsakemu romarju bi pa naj bil oddih in pokoj.

Najnesrečnejši, kdor ga izgreši.

Henrik (*ves prevzet od čudnega vznemirjenja*): Mati, mati — kdo je pri nas?

Čutim bližino njegovo. Nikoli nisem bližine tujega človeka čutil tako.

Gospa: Pomiri se, otrok moj.

Tuj mož, pobožen romar je naš svetonočni gost. Pove nam morda kaj o svojih božjih potih.

Izvolite sesti, pobožni mož. —

Sámo nebo nam vas je nocoj poslalo. Tako samotni in žalostni smo.

Romar: Samota, prejasna gospa, je lahko sreča in veselje.

Kakor žalost lahko poganja iz blagoslovljene ali zastrupljene korenine. In je sama ali blagoslovljena ali zastrupljena.

A tudi to vem: hudo, najhuje trpi, kdor trpi celo v sveti noči. Nocoj, ko sijajo na svet zvezde nebeške kakor v nobeni noči vse leto.

Nocoj, ko tečejo iz nebes reke milosti in tolažbe božje kakor noben drug dan, nobeno drugo noč.

Gospa: Vem, tečejo.

In mnoge, mnoge osrečujejo. A mnogim teko mimo njih src. Zakaj vsa z bridkostjo so zajézena ta srca.

Vem, mnogim sijajo zvezde v ti noči — zahvaljen Bog v nebesih za to! — kakor v nobeni drugi v vsem letu.

A meni ne sijajo, meni, bedni in najbednejši vseh mater.

Romar: Vem, celo v ti noči trpi marsikako srce. Srca nesrečnih mater morda najhuje.

A tudi za vse te je prišel na svet On, ki je bil v ti noči iz žene rojen,

in je pustil že ob rojstvu svojo Mater trpeti,

da bi mnoge trpeče matere potolažil in dvignil.

Gospa: Neskončno je trpela. Žalostna Mati. A jaz, saj sem istotako žalostna mati.

Romar (*resno*): Oče nebeški pretehtava enega s srečo, drugega z nesrečo.

In kdo more z gotovostjo reči, kaj je za človeka varnejše, kaj nevarnejše?

Jaz bi sodil, da je skoraj nevarnejša — sreča.

Éno pa vem: da Oče nebeški nikoli ne pusti na svoji tehtnici pasti skodelice z boljo in trpljenjem tako globoko,

da ne bi mogel na drugo skodelico položiti blagoslova in sreče, ki na mah odtehta vse prejšnje gorje.

Padajo in dvigajo se skodelice tehtnice božje, a vsekdar pravično, po večni pravičnosti

- Gospa:** Verujem, pobožni mož, pravičen tehtavec je Oče v nebesih.
Naj ne šteje v greh trpeči materi,
če je bridko govorila v svojega srca bolečinah.
- Romar (milo):** Najlaže bo odpuščen greh,
ki ga je ljubezen zagrešila.
- Gospa:** Ako ne bi toliko ljubila, ne bi toliko trpela.
Mati sem!
- Romar:** Podstat vsega življenja je ljubezen.
A največja je ljubezen materina. Ta nosi in ohranja svet!
- Gospa:** Joj nam materam!
Toliko sem nekdanj v svoji ljubezni upala,
toliko sem pričakovala od njih, ki sem jim v bolečinah
življenje dala!
Vso prihodnost, mir, udobnost in toploto svojih starih dni sem
nanje zidala.
Vso srečo življenja sem na otroke stavila — a zdaj — —
(*V bridkosti umolkne.*)
- Romar:** Večen stavitelj je človek.
Neumoren zidar v svojem hrepenenju, v upanju svojem.
Pa poseže Oče iz nebes s svojo roko v njegove zasnove, v
stavbe in statve njegove, na videz na tako močan temelj
postavljene,
tako krepko sklenjene, nezrušljive skoraj —
in jih poruši kakor otrok brezpomembno igračo. —
A kdo ima pravico, vprašati Vsemogočnega:
»Gospod, zakaj tako?«
- Gospa:** Vem, sveti mož, nihče.
- Romar:** Bi ne bilo dobro, ako bi povpraševali, se z Vsemogočnim pre-
rekli.
Zakaj človek zida kakor s slepimi očmi.
Bog edini pa vidi cilj in konec, dobro in hudo za nas.
In Bog edini lahko hudo v dobro zaobrne.
- Gospa:** Bo li zaobrnil kdaj tudi meni?
Oj, ko pa nikjer svetle zvezde zame ni!
- Romar:** Na zemlji, prejasna gospa, zvezd ni. Na nebu sijajo vedno.
Kdaj kdaj se res skrijejo, v oblačnih, temnih nočeh.
A zasijejo spet tem jasneje.
- Gospa (ginjena):** Pobožni mož, kakor nikoli nobene
mi zbudajo v srcu upanje vaše besede.
Bolnika imamo v hiši.
- Romar:** Vem. Sina Henrika, gobavega viteza, viteza božjega.
- Gospa (se čudi):** Vi veste o njem?
- Romar:** Vem. Mlada romarica mi je v Rimu mnogo o njem pripo-
vedovala.
- Oče Leopold (glasno, ves razburjen):** Naša Blanka.
- Gospa (se čudi še bolj):** Blanka? — Ubežnica?

- Oče Leopold** (*se srečno smehlja*): Ne ubežnica, gospa.
Romarica božja. Romarica v sveto mesto, v Rim, da bi tam našemu gospodu zdravje izprosila.
- Romar**: Da, romarica. Ki je dan na dan v cerkvi sv. Petra klečala, jokala in molila.
- Henrik** (*tudi ves razburjen*): Naša Blanka? — Zame v Rimu?
Torej mi vendar ni lagalo srce, ki mi je venomer govorilo, da je dobra in nedolžna.
Da nas ni zapustila, ker se ji je zahotelo spet ciganskega življenja.
O ti blaga!
- Gospa**: A jaz sem jo obsojala, da je — nehvaležna — spet ubežala v svet, na tuje ceste, v cigansko življenje.
- Oče Leopold**: Zdaj smem govoriti: jaz sem jo v svet poslal.
Tuj romar ji je razodel, da bi v Rimu mordà mogla našemu gospodu zdravje izprositi.
In mi ni dala miru, da sem jo blagoslovil, ji na daljno pot privolil.
Trpel sem od tedaj zanjo, trepetal vse dni in noči, dolge noči zanjo premolil.
A zdaj vem: Bog je bil z njo na vseh potih!
Zahvaljen tisočkrat!
- Gospa**: O oče Leopold, kako ste nam mogli to storiti!
Sámo ste poslali na tako dolgo pot, v take nevarnosti!
Mlado, lepo deklico!
- Romar**: Ni bila sama, o žena!
Na vseh njenih potih je bil z njo močan čuvar, njen angel varuh.
In mati njena, nebes Kraljica, je držala čeznjo svojo materino roko in svoj kraljevi plašč.
Varno se hodi v takem varstvu.
- Gospa** (*joka*): Blanka, Blanka, otrok moj, kako krivico sem ti storila.
- Romar**: In ker so nam vsi trpeči in jokajoči bratje in sestre, nisem mogel več gledati njenih solz.
Pa sem jo vprašal nekega dne, kaj toliko žaluje in joka.
In mi je odprla srce ter mi razodela,
česa je prišla v Rim prosit.
- Oče Leopold**: O da bi bila njena molitev uslišana!
- Romar**: Ako prosi molilec tako čistega srca in s tako vero kakor ta deklica,
kako Oče v nebesih ne bi taki prošnji prisluhnil, ne je uslišal?
In če rose nocoj nebesa blagoslov, milost in srečo vsemu svetu,
kako je ne bi rosila na tega v trpljenju tako preizkušenega,
a vedno zvestega viteza! (*Vstane, gre proti Henrikmu.*)
Vstanejo tudi vsi drugi razen Henrika. Vso sobo razsvetli čudežna svetloba, ki izžareva iz romarja, zlasti iz njegovega obličja. Vsi si prestrašeno zakrijejo oči.

Henrik, vitez božji, mnogo trpeči, a vedno v ponižnosti Bogu vdani,

božje Dete, v ti sveti noči rojeno,
ki je prineslo odrešenje vsemu svetu,
naj nakloni odrešenje tudi tebi!

(Razprostre roke čez njega kakor za blagoslov. Potem proti gospej.)

In naj da vsi vaši hiši mir, ki so ga nocoj oznanjali angeli vsem stvarjem. *(Gre počasi proti durim, ki se pred njim same odpro. Na pragu se obrne, počasi slovesno dvigne roke še za blagoslov. Luč nenadoma ugasne; vrata se sama zapro.)*

Angelski glasovi (*glasnejši ko prvič*): Gloria in excelsis Deo
et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Henrik (*se polagoma prebuja kakor iz sanj; odtegne roke od oči, nagiba glavo v stran, napeto posluša*): Slišim jih spet peti!

Gospa (*se tudi zdrami, odtegne roke, vsa zavzeta*): Slišim jih tudi jaz!

Oče Leopold (*se zdrzne*): O čudo svetonočno! Slišim jih tudi jaz!

Ljudovik (*pade na kolena*): O čudo, čudo! Slišim jih tudi jaz!

In zrem poljane betlehemske.

Henrik: Tudi jaz jih gledam! *(Nekaj trenutkov vsi molčijo, od strmenja prevzeti. Potem Henrik vzneseno)*: Mati — mati — vidim!

Gospa: Kaj vidiš?

Henrik: Vas, mati... očeta Leopolda... Ljudovika tule... Vse... vse vas vidim.

Gospa: Jezus, Marija — ali v resnici spet vidiš?

Henrik: Vidim kakor nekdaj. *(Vstane.)* In močnega se čutim, zdravega. *(Se prime za lice.)* Tako čudna vročica me spreletava po obrazu. Ljudovik, pogledaj, kaj je, da me tako peče.

Ljudovik: Oj čudo, čudo, saj nič več gob na licih ni! Cvetoč si kakor mlada deklica. *(Mu boža lica.)*

Gospa (*plane proti Henriku*): Res? — Zdrav? — Zdrav?

O Henrik, sin moj — nežen kakor črešnjev cvet v prvem maju. Lepši ko kdaj! *(Ga prime z obema rokama za glavo.)*
Naj se te nagledam, otrok moj, naj se te nagledam!

Oče Leopold: O Dete božje, kako si dobro, kako usmiljeno!

Gospa: O Bog, odpusti!

V sreči materinega srca sem pozabila zahvaliti najprej tebe,
ti Predobrotni, Preusmiljeni.

Zahvaljen in čaščen vekomaj!

A kje je romar, sveti mož? Da zahvalimo tudi njega.

Vsi se ozirajo po sobi, vprašujejo: Kje je? Kje je?

Gospa: Odšel?

O Ljudovik, pohiti za njim. Naj se vrne, da ga zahvalimo,
da ga obdarimo.

Hiti! Hiti! *(Ljudovik odhaja.)*

Henrik, Henrik, vse trpljenje, kar ga je do zdaj bilo,
kaj je vse v primeri s to srečo?

Samó da bi jo nositi mogla!

Samó da me umorila ne bi!

Oče Leopold: Kako je rekel romar?

Bog lahko položi na drugo skodelico tehtnice srečo, ki v trenutku vse prejšnje trpljenje odtehta.

Gospa: Res jo je položil. Veliko, skoraj preveliko utež.

V vasi zazvone svetonocni zvonovi. Duri se naglo odpro. Blanka prihiti v sobo, v romarski obleki; oglaavnico vrže z glave, da se ji lasje razlijejo kakor zlat slap čez obleko in daleč čez pas doli.

Tretji prizor.

Blanka: Moj gospod zdrav? — Res zdrav?

Torej ni bila zastonj moja pot,
ne izgubljene moje prošnje, v prah izjokane moje solzé?

Torej me ni le z lepimi, usmiljenimi besedami tolažil romar,
ko je z menoj potoval, na poti po očetovsko zame skrbel,
me tako skrbno varoval!

Moj gospod in dobrotnik ozdravljen, ozdravljen!

Zahvaljen, večni Bog! (*Pade pred Henrika na kolena, mu hoče noge objeti.*)

Henrik (*jo nežno, ljubeče dvigne*): Da, zahvaljen večni Bog!

In zahvaljena ti, Blanka, blaga, čista,

Blanka, nevesta moja, v življenju in v smrti moja.

Zvonovi zvone še svečaneje. Nekaj trenutkov molk.

Gospa: Da, bodi tvoja! Tvoja sreča, otrok moj. Zaslužila je, zvesta, zvesta!

Ljudovik (*vstopi*): Gospa, romarja ne morejo najti nikjer.

Nihče ga ni videl. Tudi vratar mu ni odprl grajskih vrat in ga iz grada izpustil.

Oče Leopold (*z globokim prepričanjem*): Saj je bil Gospod Kristus sam!

Vsi se spogledajo v nemem začudenju. Zvonovi pojo.

Gospa: Da bi bil v resnici On? Zahvaljen in čaščen vekomaj!

Henrik: Ako ga ne moremo zahvaliti tukaj,

skličite ves grad.

Svetonočni zvonovi zvone in nas vabijo.

Vsi v vaško cerkev k polnočnici! Da zahvalimo božje Dete za preveliko milost mojega ozdravljenja in za srečno vrnitev Blanke, moje čiste, drage neveste. (*Privije Blanka na srce.*)

Zvonovi slovesno zvonijo.